

Li Anderssonin linjapuhe 12.10.2021

Hyvät ystävät,

Tässä maassa on käynnissä hitaasti etenevä vakava kriisi. Kriisi on edennyt niin pitkälle, että se vaikuttaa laajasti ihmisten terveyteen. Sovittuja hoitoja on jouduttu siirtämään ja kokonaisia hoitoyksiköitä sulkemaan. Sadat ikäihmiset, jotka kuntonsa puolesta olisivat oikeutettuja paikkaan ympärivuorokautisessa hoidossa, ovat joutuneet odottamaan paikkaansa vuodeosastolla. Kyse on sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimapulasta.

Suomalainen yhteiskunta on täysin riippuvainen niistä sadoista tuhansista sosiaali- ja terveyspalveluiden ammattilaisista, jotka joka päivä työskentelevät kaikkien hyvinvoinnin ja terveyden eteen. Jokaisella meistä on ainakin jokin omakohtainen kokemus näiden ammattilaisten ammattitaidosta ja sen merkityksestä. Muistamme esimerkiksi kiitollisuudella niitä ammattilaisia, jotka ovat auttaneet lapsemme maailmaan sekä ammattilaisia, jotka ovat huolehtineet vanhemmistamme ja isovanhemmistamme kun he ovat tarvinneet apua arjesta selviytymiseen. Jokainen, joka itse on sairastunut tai seurannut läheisensä sairastumista vierestä, ymmärtää ammattitaitoisen ja oikea-aikaisen avun ja hoidon merkityksen.

Siksi meidän jokaisen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät ammattilaiset voivat hyvin ja viihtyvät työssään. Ja että motivoituneet ihmiset haluavat hakeutua näille aloille myös jatkossa. Kuntien eläkevakuuttaja Kevan ennusteen mukaan kymmenen vuoden aikana arvioidaan eläköityvän yli 19 000 lähihoitajaa ja yli 13 000 sairaanhoitajaa. Työvoimapulan arvioidaan myös tulevaisuudessa olevan suurinta juuri niissä ammattiryhmissä, joissa on kova pula jo tällä hetkellä: hoitajat, varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja sosiaalityöntekijät.

Työvoimapulaan on mahdollista vastata pitkäjänteisellä koulutuspolitiikalla. Hallitus on kohdistanut 133 miljoonan lisämäärärahan noin 5 000 uuden lähihoitajan kouluttamiseksi vuosina 2020–2024 ja on muun muassa antanut Oulun yliopistolle mahdollisuuden kouluttaa psykologeja. Koulutuspolitiikka ei kuitenkaan yksin riitä, sillä koulutusmäärien nostaminen ei auta, jos koulutuksiin ei hakeuduta tai tutkinnon suorittamisen jälkeen lähdetään uupuneina tai pettyneinä muille aloille töihin.

Siksi sote-alan työvoimapulaa ei ole mahdollista ratkaista ilman toimia alan vetovoiman vahvistamiseksi. Siksi nyt sotevaalien alla, meidän on käytävä vakava keskustelu alan työolojen ja palkkauksen parantamiseksi ja ryhdyttävä konkreettisiin toimiin. Sote- ja kasvatustalouden vetovoima, arvostus ja houkuttelevuus ovat kohtalon kysymyksiä koko suomalaiselle hyvinvointivaltiolle. Meidän pitää pystyä osoittamaan nykyistä paremmin alan ammattilaisille, kuinka korvaamatonta heidän työnsä on. Ja nyt pelkät sanat eivät riitä, vaan tarvitsemme konkreettisia muutoksia.

Keskustelussa sote-alan työvoimapulasta on tapana toistaa, että eduskunta ei palkoista päättä. Ja niin se onkin. Eduskunta ei ole työnantajataho, mutta tammikuun sotevaaleissa valittavat hyvinvointialueet ovat työnantajia, aivan kuten kunnat ovat olleet tähän saakka. Ja siksi tulevilla hyvinvointialueilla on aivan keskeinen rooli siinä, minkälaiseksi koko hyvinvointivaltion tulevaisuuden kannalta keskeisen alan tilanne kehittyy.

Me aiomme vasemmistoliitossa nostaa kampanjan kärkeen niin alan työehdot kuin työolot. Vaadimme, että jokaisella hyvinvointialueella laaditaan toimenpiteet alan ammattilaisten työehtojen ja -olojen parantamiseksi yhteistyössä työntekijäjärjestöjen kanssa heti, kun työskentely vaalien jälkeen alkaa. Kyse ei ole vain rahasta, vaan myös osallisuudesta työn suunnittelussa, pysyvistä työsuhteista, työssä jaksamisesta, kuten mahdollisuudesta olla tekemättä jatkuvasti ylitöitä ja oikeudesta lepoon sekä selkeästä työnjaosta eri ammattilaisten välillä.

Meillä ei ole varaa seurata sivusta tämän hiljaisen kriisin etenemistä. Sote-alan työvoimakriisin ratkaiseminen on näiden vaalien tärkeimpiä kysymyksiä.

Hyvät ystävät,

Viime kuntavaalien äänestysprosentti oli alhaisin sitten 50-luvun. Monet pelkäävät, että ensi tammikuun vaalien osallistumisaste jää vielä matalammalle. Siksi sanon painokkaasti teille kaikille, että näissä vaaleissa ei todellakaan ole kyse hallinnosta, poliittisista lehmänkaupoista, eikä uusista veroista.

Näissä vaaleissa on kyse yhteiskunnan tasa-arvosta. Siitä, hyväksymmekö sen, että espoolainen diplomi-insinöörimies elää todennäköisesti 12 vuotta pidempään kuin pienituloisen kajaanilaismies. Tai hyväksymmekö sen, että ikäihmisten saama hoiva on riippuvaista siitä, onko heillä läheinen, joka jaksaa ja osaa ottaa selvää, vaatia ja valvoa hoidon toteutumista.

Suomi tunnetaan maailmalla onnellisuudesta, koulutuksesta ja tasa-arvosta. Siitä, että olemme pohjoismainen hyvinvointivaltio. Silti olemme sallineet sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittyä sellaisella tavalla, että miesten väliset terveyserot ovat Suomessa Länsi-Euroopan suurimpia. Syitä on useita, mutta yksi syy on ilmeinen; Suomessa pienituloiset, julkisia palveluita käyttävät pääsevät kaikista huonoimmin lääkärin vastaanotolle. Kaikista huonoimmin.

Terveyskeskusten jonot ovat monessa paikassa aivan liian pitkät vaikka työntekijät tekevät pitkää päivää ja joutuvat kiirehtimään potilaiden kohtaamisen kanssa. Kun nopeasta pääsystä lääkärin vastaanotolle ei voi olla varma, hankitaan monissa lapsiperheissä kallis yksityinen sairausvakuutus, ja monet pienituloiset lykkäävät hoitoon hakeutumista niin pitkään, että lopulta heidän oireensa pahenevat ja johtavat päivystykseen. Liian monessa paikassa ammattilaisten vaihtuvuus tarkoittaa, että neuvolatyöntekijä tai terveyskeskuslääkäri vaihtuu niin usein, ettei hoitosuhteeseen synny pysyvyyttä.

Ongelmia oli jo ennen koronaa, mutta koronan seurauksena tilanne on monessa paikassa heikentynyt selvästi. Takaisinsoittopyyntöjä on lainvastaisesti nollattu ja joissain paikoissa ihmiset eivät ole saaneet yhteyttä terveyskeskukseen lainkaan.

Koronan aiheuttaman hoitovajeen purkaminen on akuutti tehtävä, mutta yhtä kiireistä on saada aikaiseksi pysyviä muutoksia terveydenhuoltoon. Muutokset takaavat sen, että hoitoon pääsyyn voi luottaa. Vasemmistoliitto esitti jo viime vaalikaudella seitsemän päivän hoitotakuuta ja tällä kaudella laki vihdoinkin säädetään. Me haluamme, että jokainen suomalainen, kaikkialla Suomessa, pääsee lääkärin vastaanotolle viikossa.

Siksi me tarvitsemme hoitotakuulainsäädännön, ja toimivat hyvinvointialueet. Peruspalveluiden kuntoon saattaminen edellyttää myös, että hyvinvointialueilla ollaan valmiita ohjaamaan sinne resursseja. Se koskee myös vanhuspalveluita.

Me haluamme turvata inhimillisen vanhuuden aivan jokaiselle ihmiselle. Ei voi olla läheisten sinnikkyydestä kiinni, saako oma äiti tai mummo inhimillistä hoivaa ja hyvän paikan hoivakodissa tai toimivaa kotihoitoa, jossa työntekijällä on todella aikaa tehdä työnsä hyvin.

Samaan aikaan oikeisto valmistautuu tekemään kauppaa ihmisten terveydellä: kriisiin ajettuun julkiseen terveydenhoitoalaan on helppo tarjota laastarina palveluiden siirtämistä yksityisten palveluntarjoajien hoidettavaksi. Tämä ei tosiasiassa ratkaise kriisiä, mutta tarkoittaa pitkällä aikavälillä julkisten resurssien alasajoa ja ihmisten hyvinvoinnin altistamista yksityisten bisnesten voitontavoittelulle.

Tätä vastaan taistelemme tammikuun vaaleissa; sen sijaan, että ajaisimme vähät resurssit pois julkiselta puolelta, on pitkäaikaisen hyvinvoinnin, tasa-arvon ja inhimillisten työolojen nimissä vahvistettava niitä. Julkiset palvelut saadaan kuntoon vain lisäämällä resursseja, ei ohjaamalla julkisia varoja yksityisten monikansallisten yritysten voittoihin ja osinkoihin. Tiesittekö, että Suomi käyttää vähemmän rahaa terveydenhuoltoon kuin Ruotsi, Norja ja Tanska sekä euromääräisesti että suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Huutavin pula on vanhustenhuollossa, jossa on puhuttu yli miljardin euron vajauksesta. Tämä on pysäyttävä tieto ja vaatii toimia. Kukaan ei halua enää uusia Esperi Caren kaltaisia hoivakotikatastrofeja.

Hyvät ystävät,

Korona on koetellut meitä kaikkia, mutta erityisen voimakkaasti se on vaikuttanut lapsiin ja nuoriin. Syyskuussa julkaistussa kouluterveyskyselyssä kävi ilmi, että erityisesti tyttöjen pahoinvointi on lisääntynyt selvästi. Vastaavia viestejä on kuultu myös aikaisemmin. Nuorten yhteydenotot esimerkiksi Sekaisin-chatin kaltaisiin tukipalveluihin ovat kasvaneet pandemian aikana, ja useissa kaupungeissa nuorisopsykiatrian osastot ovat olleet niin täynnä, että apua tarvitsevat nuoret ovat joutuneet nukkumaan patjoilla lattialla. Kouluista viestitään, että syrjäytymisvaarassa olevia nuoria on enemmän kuin aiemmin.

Lapset ja nuoret ovat joutuneet maksamaan liian kovan hinnan. On meidän aikuisten vastuulla huolehtia siitä, ettei koronasta synny samanlaisia jälkiä nuorten elämään, kuin 90-luvun

lamasta. Panostuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oppimiseen tullaan tarvitsemaan vielä vuosia tästä eteenpäin.

Mielenterveyspalveluita on kehitettävä niin, että apua saa nykyistä nopeammin ja helpommin. Masentuneen tai ahdistuneen ei pitäisi joutua odottamaan lääkärille pääsyä, lähetettä ja pääsyä uuteen jonoon kuukausikaupalla, vaan mielenterveyspalvelut on tuotava osaksi peruspalveluita fyysisten terveysongelmien rinnalle. Kaikissa sosiaali- ja terveyskeskuksissa pitää olla perustason mielenterveyden hoitoon liittyvää osaamista ja palveluita tarjolla.

Ahdistuneen tai masentuneen nuoren ei pidä joutua selvittämään mistä hän voi saada apua, tai jaksaa sitä erikseen pyytää ja hakea, vaan palvelut on tuotava nuorten omiin arjen ympäristöihin: kouluihin ja oppilaitoksiin. Hallitus on vahvistanut koulupsykologien ja -kuraattoreiden palveluita, mutta hyvinvointialueiden ja kuntien on rakennettava tiivistä yhteistyötä kouluissa annettavien palveluiden vahvistamiseksi. Mielenterveyden ammattilaisten pitää jalkautua kouluihin ja oppilaitoksiin ja uusia, ilman lähetettä toimivia palveluja tarvitaan entistä enemmän.

Hyvät ystävät,

olemme historiallisessa tilanteessa, jossa tammikuun vaalien tulos määrittää hyvinvoinnin ja tasa-arvon tulevaisuuden koko maassa. Emme siis ole ihan pienten asioiden äärellä.

Tulevissa sote-vaaleissa äänestetään siitä, miten alan ammattilaisten on voitava tehdä työnsä ilman jatkuvaa riittämättömyyden tunnetta ja pelkoa loppuunpalamisesta. Äänestämme siitä, saako jokainen tarvitsemansa hoidon ja tuen silloin, kun sitä tarvitsee — lompakon paksuudesta, asuinpaikasta, henkisistä ja sosiaalisista resursseista tai läheisten sinnikkydestä riippumatta.

Minä toivon, että tammikuun sotevaalien myötä pääsemme rakentamaan inhimillisiä ja kannustavia työoloja, laadukkaita palveluita ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa kaikille, ei harvoille.